

Inleiding

Kind en Gezin schenkt in de dienstverlening bijzondere aandacht aan kansarme gezinnen met jonge kinderen. Om dit aanbod te kunnen evalueren, bij te sturen en verder te ontwikkelen is het noodzakelijk een blijvend zicht te hebben op het aantal gezinnen met jonge kinderen en hun leefomstandigheden.

Zicht krijgen op het aantal gezinnen die in kansarmoede leven is echter geen eenvoudige zaak. In de literatuur vindt men uiteenlopende cijfers over kansarmoede, die sterk variëren naargelang de onderzoeksmethode die wordt gehanteerd. Meer nog maakt de definitie van kansarmoede die men gebruikt het verschil. De meeste cijfers handelen bovendien over armoede en niet over kansarmoede. Bij armoede wordt het financiële tekort benadrukt; bij kansarmoede gaat het om een multi-aspectuele armoede-situatie. Naast een relatief laag inkomen wordt armoede gekenmerkt door een veralgemeende achterstelling of uitsluiting op het vlak van opleiding en vorming, huisvesting, welzijn en gezondheid, vrijetijdsbesteding en cultuur, politieke en sociale zeggingskracht¹.

Om de multi-aspectuele situatie in kaart te brengen heeft Kind en Gezin een eigen definitie over kansarmoede en registreert het sinds 1995 of een kind in kansarmoede opgroeit of niet. De definitie omschrijft kansarmoede als volgt :

Kansarmoede is een toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaarde goederen, zoals onderwijs, arbeid, huisvesting. Het gaat hierbij niet om een eenmalig feit, maar om een duurzame toestand die zich voordoet op verschillende terreinen, zowel materiële als immateriële.

¹ LUYTEN, D. LAMMERTYN, F. De welzijnszorg in de Vlaamse Gemeenschap, Voorzieningen en overheidsbeleid, monografie 2. Het (Kans)-armoedebeleid, Sociologisch onderzoeksinstituut KUL, 1990, p. 1

2 Hoe wordt bepaald of een kind in kansarmoede leeft?

De regioteamleden van Kind en Gezin staan in voor het aanleveren van basisgegevens over kansarmoede. Hiertoe toetsen zij elk gezin met een geboorte aan zes vooropgestelde criteria: het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Deze zes criteria verwijzen naar zes domeinen waarop de leefomstandigheden van deze gezinnen zich onderscheiden van deze van vele andere gezinnen.

Per criterium werd een ondergrens bepaald, die in combinatie met de andere criteria aangeeft of een gezin al dan niet leeft in kansarmoede. Wanneer de leefomstandigheden van een gezin bij drie of meer van deze zes criteria zich op of onder de ondergrens bevinden, dan wordt het gezin als levend in kansarmoede beschouwd. Kansarmoede heeft immers steeds betrekking op verschillende levensdomeinen. Wanneer een gezin aan twee of minder criteria beantwoordt, wordt het gezin normaliter² niet als levend in kansarmoede beschouwd.

3 Omschrijving van de toetsingscriteria

3.1. Beschikbaar maandinkomen

Het gezin beschikt over een onregelmatig maandinkomen, het beschikbaar inkomen (min schulden) ligt lager dan bedrag leefloon, leeft van een werkloosheidsuitkering en/of leefloon. Het bedrag van het leefloon voor gezin met kinderen bedraagt € 1179,65 (al dan niet alleenstaande ouder).

We maken geen onderscheid naar het aantal kinderen ten laste en houden geen rekening met de kinderbijslag.

3.2. Opleiding ouders

Als de alleenstaande ouder of minstens een van beide ouders geen diploma hoger secundair heeft of het niet met zekerheid weet, enkel buitengewoon onderwijs volgde, (functioneel)analfabeet is.

² De regioteamleden hebben wel de mogelijkheid een gezin dat aan minder dan drie criteria beantwoordt, maar toch als kansarm wordt gepercipieerd, in de registratie op te nemen, mits een goede verantwoording.

3.3. Arbeidssituatie ouders

Wanneer de ouders zich in een precare tewerkstelling bevinden (interim, zwart werk,...), werkloosheid van beide ouders of van de alleenstaande ouder en/of werkzaam zijn in een beschutte werkplaats.

3.4. Laag stimulatieniveau

Een inschatting van het stimulatieniveau in het gezin gebeurt op basis van observatie en bespreking met de ouders. Ook het gegeven of kinderen op regelmatige basis deelnemen aan het kleuteronderwijs en/of er moeilijkheden zijn in de verzorging van de kinderen wordt meegenomen in de bespreking.

3.5. Huisvesting

Het gezin leeft in een verkrotte, ongezonde en/of onveilige woning; de woning is te klein en/of beschikt over onvoldoende nutsvoorzieningen thuis en in de omgeving. Het gezin is dakloos (geen woning) of thuisloos (verblijf in Centrum voor Integrale Gezinszorg, Opvangcentrum voor Asielzoekers; kraakpand,...)

3.6. Gezondheid

Een van de gezinsleden (ouder, kind, ander inwonend gezinslid) heeft een zwakke gezondheid, een gebrek aan kennis en deelname aan de gezondheidszorg, chronische ziektes en/of handicaps in het gezin, ervaren drempels in de toegang tot de gezondheidszorg.

4. Berekening kansarmoede-index

Op basis van deze registratie wordt jaarlijks de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index geeft het gemiddeld aantal geboorten in gezinnen kansarmoede over een periode van drie jaar weer. De cijfers over de kansarmoede-index zijn onder andere terug te vinden in de gemeentelijke kindrapporten.

De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt in concreto als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in jaar X, X-1 en X-2 in een gezin in kansarmoede en dat woont in het Vlaamse Gewest op

31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage).

Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moet dus begrepen worden als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen.

De kansarmoede-index naar provincie, naar type gemeente of naar origine van de moeder (gemeten als nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) wordt op dezelfde wijze berekend.